

ЦИЈЕНА:

за Црну Гору на годину 10 перп., на по год.
5 перп.; ван земље 15 франака у злату.за Црну Гору БРОЈ 10 ПАРА
за СТРАНЕ ЗЕМЉЕ БРОЈ 20 ПАРАЛИСТ ИЗЛАЗИ
УТОРНИКОМ И ПЕТКОМ

ВЈЕСНИК

АДРЕСА:
„Вјесник“ Цетиње, (Црна Гора)
ADRESSE:
„Viesnik“ Cetinje (Monténégro)РУКОПИСЕ ВАЉА СЛАТИ УРЕДНИШТВУ „ВЈЕСНИКА“
А ПРЕПЛАТУ И ОГЛАСЕ АДМИНИСТРАЦИЈИ
ОГЛАСИ СЕ НАПЛАЋУЈУ ПО ПОГОВОРУ

Ослобођење Буковине

Из „Н. Времења“

Благодарећи повлачењу аустријске војске, последице наших сјајних победа код Лавова и Галича, наша војска је без боја добила цијелу једну аустријску провинцију — Буковину.

Послије одлучне побједе на лијевој обали Дњестра била је ријешена судба прикарпатских области на десној обали. Тако је черновицки Митрополит Владимир са својим духовенством у свечаној процесији изашао у сусрет руске војске и заједно са предсједником муниципалног савјета познао је, да уљеде у Черновице, пријестоницу покрајине, гдје је био подигнут универзитет г. 1875. са предавањем на њемачком језику, ма да становништво Буковине састављају по пола Руси и Румуни, према којима незнатан број њемачких колониста исчезави.

Ослобођење „Зелене Русије“ како руско становништво називље своју отаџбину, није било без жртава. Аустријска влада, предосјећајући, да се Черновице не могу сачувати, осветила се над оним руским трудбеницима, који су подржавали руску свијест у Буковини. Још прије рата браћа Геровски спасли су се бјегством из тамнице у Русију, али се гњев аустријски излио на сарадницима руског листа „Рускаја Правда“. Одмах последице бјегства Геровских, уредник овога листа Цуркановић био је ухапшен, а по објави рата стријељан. Такођер је био стријељан предсједник мјесног руског одбора, свештеник Киселевски, и још судија Смеречински; а по казнивању заробљених буковинских Руса, било је још неколико на смрт осуђених народних првака. О неким смртним пресудама било је гласова и по румунским листовима; али ће се тек сада тачно знати о свима жртвама, пошто се уведе руска управа у земљи.

За вријеме Царице Екатерине Буковину, која је до тада припадала Турској заузела је руска војска 1768, и до закључења Кучук-Канарџијског мира Буковина је припадала Русији; а тада је била уступљена Аустрији у име награде за неутралитет за вријеме руско-турског рата. Од тада су дједови причали унуцима о овом кратком владању руском у Буковини, те је била вазда жива вјера у народу, да ће Русија овај свој крај опет и коначно ослободити.

Буковина је у XII вијеку са Молдавијом сачињавала јаку руску књажевину између Прута и Карпата. Пошто је Краљ Казимир освојио Галицку Русију, јужни дио Буковине био је насељен Румунима и четири стотине година Буковина се налазила у власти Молдавских господара, који су се служили на свом двору руским језиком и издавали грамате ћирилицом, а у цркви признавали словенски језик. (О. Макарије, који је уредио прву словенску штамарију у Црној Гори, кашње је пријешао у Румунију и ту у Трговишту свој штампарски рад наставио и тим увео словенски језик у румунску цркву. (У. „Вјес.“)

Испочетка је аустријска влада била присајединила Буковину Галицији, не би ли униатство, које је било у Галицији корјена ухватило, утицало на православну Бу-

ковину; али је православље из Буковине напротив више утицало на униатство у Галицији, зато је Буковина била одијељена од Галиције у засебну провинцију г. 1849, са званичним језиком њемачким!

Да ослаби православну цркву буковинску, аустријска влада г. 1863. конфисцирала је сва црквена и манастирска добра у вриједности тридесет милиона фиорина и установили неки „религиозни фонд“, којим је управљало министарство просвјете у Бечу; а да се та конфискација ублажи, била је из тога фонда ограђена у Черновицима великољепна катедрална црква и раскошна митрополија.

Са Черновицким архијепископом долази у границе Русије и старообредски митрополит у Бијелој Крилици, одакле су се у току вијекова постављали старообредски епископи у Русији за старовјерце тако званог „аустријског сагласја“. Одмах овај назив постаје анахронизмом, јер и ови буковински старовјерци постају руски поданици.

А буковински Румуни постају жив мост између Русије и трансилванских Румуна.

Нова анексија

Московско „Руское Слово“, у уводном чланку под насловом „Нова Анексија“ вели како је у ратној вреви изгубила се ријеч једнога од великих политичара аустријских, да треба склопити економски савез с Њемачком. Пошто је економска зависност само један степен за политичко јединице, то би Аустро-Угарска изгубила своју самосталност. Други је још важнији корак, који су Нијемци учинили, у томе што су потчинили армију Ерихерцога Фридриха својој главној команди. Виљем је запријетио Аустријанцима, да ће их оставити без своје помоћи, ако тако не буде. Сад остаје само, да се врховна команда над Аустро-Угарском одржи и последице рата у рукама Цара Виљема. Може бити да Пруси очекују само смрт Франца Јосифа да би фактички анектовали Аустро-Угарску. И тако би по злој иронији судбине анектовање српских земаља био за Аустрију почетак за свршетак Хабзбуршке Монархије. Анектовањем Аустро-Угарске, Њемачка би била на прагу остварења свјетске империје. Завјетне мисли цара Виљема биле би остварене. Када се Њемачка пробије до топлих вода Јадрана, фатерланд ће се прометнути заиста у најсилнију државу ставши тврдом ногом на Средоземно Море. Нијемци би нашли морски пут за Индију, потчинили себи блиски исток и диктовали своју вољу цијелом свијету. Дванаест народности Хабзбуршке Монархије биле би у опасности да се попресе. У Хохенцолернској држави оне не би могле очувати своју индивидуалност пошто Познањ и Елзас већ показују колонизаторски дух.

У држави од сто двадесет милиона, четрдесет и пет милиона разних других народности према седамдесет и пет милиона Нијемаца, не би могли имати велику улогу. Они би изгубили језик, културу, па може бити и вјеру, јер Пруси су рушењем католичких светиња у Француској очито доказали свијету колико уважавају туђу религију.

Настаје час, када нењемачке народности Аустро-Угарске треба да поставе себи озбиљно питање о својим односима према безумној политици бечког кабинета. Нарочито ће јединство са Њемачком штетно утицати на мађарску индустрију, која се истом почела лизати. Више од пола вијека Мађари снивају о томе, да се ослободе од аустријске зависности. Сада их чека још тежа њемачка стопала. Мађари ће се морати опростити са Хонведима и мађарским језиком у војсци. Њемачки таласи и њемачка ријеч залиће слободољубиву мађарску пуну. Већ се говори о томе, како Мађари желе да ступе у односе са Русима и ако још за сада није истинита вијест о тајној мађарској мисији у Петрограду. Мађари немају никаквог рачуна да дијеле своју судбину с Хабзбуршком Монархијом.

Нијемци хоће да чекају

Нијемци, који су држали да ће Француску и Русију покорити за мјесец дана, сада препоручују стрпљење.

„Ваља сачекати“ — под тим насловом доноси „Берлинер Тагблат“ уводни чланак из пера мајора на расположењу. Е. Мората, у којем овај скреће пажњу својим сународницима на то како је прерано говорити још сада о коначној побједи Нијемаца. Неправедни су били гласови који су се чули у њемачкој штампи у почетку бораба, као да ћемо ми у Париз ући као с неким парадним маршем. Што је постигнуто, то је да је наша отаџбина слободна од непријатеља и да смо ми обојици наших противника наметнули признање да није тако лак посао савладати Њемачку. Најважнија борба у Француској није никаква сметња, већ је то мучно рвање које троши снаге на обије стране. Ми нећемо да говоримо о ратничкој вриједности француске војске, али указујемо на то, да је наш државни канцелар с поштовањем говорио о противнику и да су сви то одобравали. То су многи брзоплети млади људи заборабили, и не држе се више тога. Међутим, Француска ће се бранити до последње капи крви и ми се не можемо надати да ћемо без икаквих тешкоћа постићи наш циљ. Истина, нико увиђаван не сумња у коначну (!?) побједу нашег оружја на истоку и на западу, али нико не смије бити тако глуп да омаловажава противника, од којег хоће да побере лаворике. Будемо ли тако радили, ми ћемо само смањити вриједност тим лаворикама.

Бомбардовање Бара

Јуче изјутра у три и по сата по доноћи аустријска ескадра бомбардовала је барско пристаниште — кеј и магацине Барског Друштва на кеју. Бомбардовање је трајало од 3½ до 4 сата, за које је вријеме цијела обала од Тојолице до Вољујце била освијетљена рефлекторима са ескадре. Избачено је 50 до 60 метакса. Штете није било осим што је поковарена једна сирава за дизање предмета и просуте двије бачве уља, које су се на кеју налазиле. Неколико граната пало је на кеј, те је и он незнатно оштећен. Не зна се

колико је било бродова. Јуче у 8 сати један аероплан аустријски летио је изнад Бара, сигурно да види дјејство бомбардовања, којом је приликом бацно двије бомбе исаред здања Обласне Управе, обиле су експлодирале, али нијесу починиле никакве штете, осим што су од великог стреса прозори на згради Обл. Управе и околним здањима поломљени. И прејуче 4. о. м. летјели су изнад Бара два аероплана у 8 сати изјутра и 4½ по подне и бацили по једну бомбу, али без икаквих штета.

Овдашњи Царско-Руски Војни Агент г. генерал Потапов примио је ово службено саопштење:

Петроград, 5. окт. у 2.20 у јутро. 3. октобар на свима фронтима протекао је без важних промјена. У Источној Пруској затишје. Развија се битка на средњој Висли и у Галицији.

Петроград, 5. окт. у 5.15 по подне. У Источној Пруској и на Висли нема промјене. Покушаји Аустријанаца да пријеђу ријеку Сан одбијени су. Јужно од Пшемисла продужују се бојеви; на неколико мјеста долазило је до бајонетске борбе при чему смо заробили 15 аустријских официра и више од 1000 војника.

Примјећено је појачавање аустријских трупа у карпатским пријелазима.

Мјеродавно признање

Париски „Матен“ доноси на првој страни крупним словима ово: Били бисмо незахвални, кад не бисмо забиљежили, поред свих разлога, са којих можемо бити оптимисте, дивну храброст и непрекидну оданост малих народа, који се толико времена боре за своју слободу. — Србијанци и Црногорци имали су одважности, пошто су се бранили у земљи, да нападну Аустро-угарску на њеном земљишту. Њихова храброст задржала је на Дунаву и у Далмацији силе које нашим непријатељима недостају у Галицији, у Шлезији и на Рајни. Нека је дакле част тим народима који се такви рађају и који су заслужили да преживе највећу револуцију, која је наш континент и када била уздрмала. Историја ће рећи да, ако сви народи нијесу испунили своју дужност ове године, да су Србија и Црна Гора величанствено извршиле своју.

Испуњава се Бизмарково пророчанство

„Утро Россіе“ дониси:

Г. 1887. Бизмарк је писао, пророчки предвиђајући, једноме од својих енглеских пријатеља: „Сљедећи велики рат завршиће се нестајањем с јевропске карте Француске или Њемачке“.

И ту исту мисао, у блажем облику, тај велики пророк поновно је у Рајхстагу. Говорећи о неопходности постојане бриге, да војска буде вазда готова за рат, Бизмарк је представио народним представницима жалосне посљедице, које чекају Њемачку у случају несрећног за њу рата.

„Побједиоци ће се постарати — предсказивао је Бизмарк — да из

основа ослабе Германију. Нама ће откинати од рајнске области колико год узмонгу, и Рајна ће престати бити ријека њемачка. Французи се неће задовољити Елзасом и Лотарингијом и захтјеваће у накнаду све низ Рајну. Али тешко да ће се и на томе ограничити: тражиће да се успостави краљевина Хановеранска; а што се тиче Шлезвига, ми ћемо бити безусловно принуђени, да га Данској повратимо“.

Преносећи ово, „Н Време“ опажа: „Али је Бизмарк имао у виду рат само са Француском, а сада ће рачун поднијети још: Русија, Енглеска, Белгија, Јапан и, може бити, још које-ко“....

Појд Џорџ

Велики геније великога рода,
Из дубине твоје душе племените,
Заори се правда српскога народа,
Признање његове борбе страховите.

И ријечи твоје пуне величине,
Божанственим светим духом надахнуте,
Грме као трубе громогласне, силне,
Шибацију принципе гнусне, сумануте.

Антихристов гениј, геније германски,
Диге мач да коље, да руши, да пали,
Дух из њега рикну отрован, варварски,
На пут му стадоше два народа мали.

И ти правду рече: „Народи су ови
За слободу своју крв витешки лили,
Пали су им многи дични витезови,
А сад су јунаштом свијет задивили!“

Велики геније, патна српска душа,
Захвалност ти шаље за признање твоје,
Са поносом она ту истину слуша,
Не жалећи дивне витезове своје.

Али кад се сврши ова борба тешка,
И Атила горди кад милост занште,
Кад се стане давати награда витешка,
За заслуге наше на славно бојиште,

Подигни глас правде, вјечнога ти Бога,
Не дозволи света правда да страда,
Већ измјери жртве народа српскога,
Па нек му се даде све што му припада.

Неправде су њему чињене ужасне,
Кад Велике Силе конгресе правили,
У Берлин и Лондон, ах, неправде страшне!
Бездушно га опет у ропство ставили.

Велики геније великога рода,
Из дубине твоје душе племените,
Заори се правда српскога народа,
Прими усклик, прими захвале вјечите!
И.

Виљмова бесаница

Јављају листу „Коријере дела Сера“ из Њујорка:

Некоје америчке новине доносе вијест да Император Виљем пати од бесанице. Ријетко се он исте ноћи задовољава једним преноћиштем. Његови му генерали редовно нађу по који лагодни лежај, далеко од грмљавине топова, гдје га не узнемирују електрични рефлектори. Његов изглед показује почетке тјелесног умора и душевне потиштености. Послије једне смотре авиона у присуству Императора, његова је тјелесна гарда измјењена и друге су мјере предузете да се осигура његов потпуни мир.

Послије ове курioзне вијести, уредништво „Коријере дела Сера“ прави у једном засебном чланчићу своје занимљиве опаске у оваком ироничком тону: Виљем II је убио свој сан?

Вијест круши наоколо. Император пати од бесанице; и залуду се његови генерали труде да му приреде меке постеле за одмор, далеко од грмљавине топова. Император не спава.

И кад какав лирски pjesник не би уграбио ову прилику да из ње искреше неколико pjesничких блескова, чему би се за Бога свијет китио са толиким лирским pjesницима:

Ево императора блиједог и упалог у ноћи, у табору, у собама освојених градова. Сваки је шум око њега престао. Његови су поклоници покушали да створе чудо: Приредише му у толикој борби један закутак мира. А он је тако уморан, чини му се да носи много дана, много седмица, много мјесеци, од непознатог времена, један надчовјечански терет. Калпак му тишти лубању; кобаница му умара бокове; кајиш, којим паше сабљу, учинио је једну бразду у меси. Тако је уморан! Сад ће да се одмори...

Али, сан који препорађа не долази. Његове у мраку раширене зјене виде, виде, виде. Виде сву крв која извире из свих рана; виде све сузе што их плачу све мајке; виде све лешеве, све рушевине, и уморну смрт како већ тешко убија животе у Француској, у Белгији, у Русији, у Аустрији. Има ли на свијету поља што нијесу похарана?

И од све те крви стварају се мали потоци, који шутљиво теку према њему; и све мајке, подижући с руку своја уплакана лица, окрећу се према њему, и све укочене очи лешева, чије трепавице није нико свечакни склопио, упорно мотре онај тихи и заштићени закутак, гдје би он хтио да успе...

И овдје би лирски pjesници требали да уведу Мир, а то више не би смјела да буде раскошна жена у бијело одјевена, него жена — мати, кћи, вјереница — жена строга, која је рађала, која је љубила, која се је смијала и плакала, жена која је света стаза неумрлости; и ова жена, симбол мира, бијела од ужаса, сјајна од презрења, могла би да држи један рјечити говор Императору, који је убио свој сан, и тај говор могао би, на примјер, да се сврши овако: — Не, твој се сан више неће повратити. Оживљавају ли можда моји мртваци? — И са једним широким покретом руку од духа, она би могла још једаред да покаже Кривцу једно далеко обзоре пуно лешева...

ТЕЛЕГРАМИ

Рим, 2. октобра. Покушаји њемачке коњице, да се заобиђе француско-енглеска кавалерија на страни Лила, пропали су. Тврди се да су Бенгијанци успјели да понесу сву артиљерију из Анверса и да су прије свога одласка уништили сва војна слагалишта. „Пополо Романо“ примио је вијест из Берлина, да се њемачка коњица налази близу Остенде. „Коријере д' Италија“ прима потврду вијести из Берлина, да ће Нијемци предузети јаку акцију против Белфора. Из Лондона јављају, да су Нијемци до сада наметнули разним градовима у Белгији контрибуцију у износу од једне милијарде и 200 милиона франака. (Нар. извјештај).

Ваљево, 4. октобра. 2. октобра непријатељ је код Гучева напао поново на коти 708, али при овом нападу био је одбијен с великим губитцима. На Дрини наше су трупе заузеле Пеину Аду. На Сави код Митровице непријатељ је послје снажне припреме артиљеријском ватром покушао да овлада полажајем преко пута западно од села Засавица, али је послје огорчене борбе одбијен. Код Биограда непријатељ је тукао са Бјезанијске Косе слабом артиљеријском ватром без икаквог резултата топчидерско брдо и савску и дунавску обалу. Један непријатељски монитор, који је око 6 ча-

сова почео дјејствовати од Земуна, морао се одмах повући испред тачне ватре наше тешке артиљерије. На осталим фронтовима није се десило ништа значајније. Накнадно је утврђено да је 1. и 2. октобра у борбама на Гучеву око „Виновских Вода“ и коте 708 непријатељ имао огромне губитке. На фронту од 1 км. пред нашим положајима лежи преко 800 лешева непријатељских и ни код једног од њих није се нашло хљеба него само кукурузних клипова, чиме се потврђују наши ранији извјештаји о рђавој исхрани непријатељевих трупа. Послије ових напада од 1. и 2. октобра наши извиђачки дијелови чули су из позадине непријатељских положаја пушкарање, јак и кукњаву, јер је непријатељ стријелао и сада стријеља у масама своје војнике због неуспјелог напада и панике која је међу њима настала.

Париз, 3. октобра. Потврђују се вијести о јучерашњим успјесима савезника. Савезници су предузели офанзиву на цијелом фронту.

Париз, 3. октобра. На нашем лијевом крилу акција се наставља са жестином. Свуда чврсто стојимо. На извјесним тачкама напредовали смо и освајали, а на име, повратили смо Лил. На осталим дјеловима фронта није се догодило ништа значајније изузевши један неуспјели напад Нијемаца у области Малинкур сјеверо-западно од Вердена.

Лондон, 3. октобра. „Дејли Кроикл“ доноси извјештај о посљедњој борби између Лила и морске обале. Нијемци су хтели да продру до Калеа с јаким војском, али су се морали повући у нeredу с великим губитцима.

Лондон, 3. октобра. „Тајмсов“ француски дописник има утисак да су Нијемци заузели Анверс да им не би сметао при повлачењу из Француске, што ће ускоро отпочети. Њемачку војску, која се налази у утврђеним шанцевима, скоро десеткује заразна болест. Центрум њемачког фронта почеће се повлачити чим се њихово десно крило утврди на својим дефанзивним позицијама да би могло штитити повлачење.

Бордо, 3. октобра. Јучерашњи дан је био обиљежен новим напредовањима. Повратили смо Естер. Акција трупа свих родова оружја и савезничких војска, простире се сала све до мора.

Лондон, 3. октобра. Једну енглеску крстарицу потопио је у Сјеверном Мору један њемачки подморски брод. Од посаде нестало је 350 људи. Нијемци су заузели Бриц послје кратке борбе.

Париз, 3. октобра. Јављају службено из Берлина да њемачки посланик у Букурешту неће ићи на своје мјесто. Томе је разлог неуспјех њемачке политике у Румунији.

Лондон, 3. октобра. Г. Лојд Џорџ, који је недавно говорио о улози Србије у овом рату, телеграфирао је г. Бетраму Кристијану, председнику извршног одбора фонда за помоћ Србији, и изјавио је да је спреман да се придружи апелу, који је изашао у штампи у суботу. Телеграм министра финансија сти-

гао је прекасно да би његово име могло бити уврштено међу потписнике.

Рим, 3. октобра. Тијело маркиза Ди Санђулијана биће пренесено сјутра у јутро у кабинет за рад Ди Санђулијана, који је нарочито за ову прилику опремљен, и у њему ће бити изложено. 5. октобра у јутро тијело ће бити пренесено на жељезничку станицу и одатле у Катанију. Листови много жале за Санђулијаном. Папа је послао свој нарочити благослов маркизу Ди Санђулијану.

Атина, 4. октобра. Бугарска штампа непрестано измишља сензационе вијести о Грчкој, те смо приморани да их најкатегоричније демантујемо. Тако софијски лист „Утро“ објавио је да је грчка влада наредила да се на бугарско становништво удари веома тежак порез од кога ће се 74 милиона употребити само на флоту. Грчке власти нијесу ни у колико злостављале бугарско становништво нити оно плаћа друге какве порезе осим оних, које плаћају и Грци и остале народности.

Рим, 5. октобра. Јавља се из Букурешта, да су браћа Букстон, оснивачи међународног балканског комитета, постали жртвом атентата у часу, кад су се спремали на погреб Краља Карола. Револверски метак прошао је једном брату кроз плућа, а другом кроз вилицу. Том је приликом лако рањен у главу син Гешовљев.

Према вијестима из Букурешта изгледа, да су поморске акције између Турске и Русије такве, да би се могло мислити као да је Турска ступила у рат. „Борнале д' Италија“ не вјерује у какву акцију од стране Турске, јер је руска дипломатија живо радила у Софији и јер је тајни турско-бугарски уговор врло проблематичне нарави. К томе треба додати још и то, да ће јучерашњи турски атентат на браћу Букстон повући за собом тешке и одлучне посљедице у односима између Турске и Бугарске.

„Дели Мел“ прима из Њујорка вијест, да је холандски посланик изјавио, да ће се Холандија, устреба ли, борити за свој неутралитет до потоње капи крви.

Јавља се из Бордо-а, да се свјетски губитци у овом рату могу до сада рачунати на 90 милијарда франака. (Нар. извјештај).

ОГЛАСИ

П. п. бр. 14. 44—50

Издаје се под најам. Овдашња кућа Лаза Поповића, удешена за два врло удобна стана и може бити уступљена одмах. Обратити се Илији Поповићу или К. Лучићу. 3—3